

Отримано: 14 лютого 2020 року

Прорецензовано: 17 лютого 2020 року

Прийнято до друку: 20 лютого 2020 року

e-mail: 6939484@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2020-10(78)-146-149

Гарбар І. О. Різномірні вербальні маркери сугестії у вступних промовах адвокатів обвинувачення (на матеріалі сучасних американських юридичних трилерів). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острого: Вид-во НаУОА, 2020. Вип. 10(78). С. 146–149.

УДК: 811.111'38'42:34(73) (045)

Гарбар Ірина Олександрівна,
кандидат філологічних наук
Київський національний лінгвістичний університет

РІЗНОРІВНЕВІ ВЕРБАЛЬНІ МАРКЕРИ СУГЕСТІЇ У ВСТУПНИХ ПРОМОВАХ АДВОКАТІВ ОБВИНУВАЧЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ АМЕРИКАНСЬКИХ ЮРИДИЧНИХ ТРИЛЕРІВ)

У статті обґрунтовується думка, що особливістю вступних промов адвокатів обвинувачення є їхня сугестивність, тобто емоційний та психологічний вплив, обернений безпосередньо на колегію присяжних з метою зміни їх думок і суджень у необхідному для адвоката обвинувачення напрямку. У статті розроблено семантико-стилістичну класифікацію різномірних вербальних маркерів сугестії у вступних промовах адвокатів обвинувачення, які здійснюють потужний сугестивний вплив на рішення колегії присяжних. Класифікацію розроблено у межах сучасних американських юридичних трилерів, які є художнім відображенням справжнього американського судового засідання.

Ключові слова: вербальні маркери сугестії, вступна промова, адвокат обвинувачення, сучасний американський юридичний трилер.

Iryna O. Harbar,
Candidate of Philological Sciences
Kyiv National Linguistic University

MULTI-LEVEL VERBAL MARKERS OF SUGGESTION IN PROSECUTION ATTORNEYS' OPENING STATEMENTS (IN THE SCOPE OF MODERN AMERICAN LEGAL THRILLERS)

The article sets out to justify the author's opinion on the fact that the main peculiarity of the prosecution attorneys' opening statements is their power of suggestion, i.e. exerting emotional and psychological influence on the jury with the purpose of changing their emotions, feelings and train of thoughts in favour of the attorney and their client. A lexical-semantic classification of multi-level verbal markers of suggestion has been worked out in the article under consideration to show which language units prosecution attorneys give preference to in order to exert the influence of suggestion on the jury. The classification in question shows that the notion of suggestion exists on all speech levels: phonetic, morphological, lexical-semantic and syntactic, with lexical-semantic being the most abundant in prosecution attorneys' opening statements. Verbal markers of suggestion on lexical-semantic level were divided into those of direct and indirect nomination. Verbal markers of suggestion on phonetic, morphological and syntactic levels perform only supplementary function in exerting the influence of suggestion on the jury members. The article concludes that the prosecution attorneys purposely use a great amount of multi-level verbal markers of suggestion at the same time to have the massive impact on the jury's thoughts, emotions, feelings, attitudes. The classification under consideration has been worked out in the scope of modern American legal thrillers, written by professional attorneys who depict the slightest details of real American legal proceedings.

Key words: verbal markers of suggestion, opening statement, prosecution attorney, modern American legal thriller.

Постановка проблеми. Головним гравцем американського судового процесу при розгляді справ у першій інстанції є колегія присяжних, від якої залежить кінцевий вирок. Проте усвідомлюючи той факт, що колегія присяжних складається із профанів, яким надаються повноваження приймати складні рішення, не маючи достатнього знання у правовій сфері, все більше науковців зазначають, що присяжні не здатні розбиратися у складних справах і часто-густо виносять вирок у серйозних кримінальних справах під впливом емоцій, милосердя та співчуття, аніж керуючись доказами і фактами.

Огляд останніх досліджень і публікацій. «Система американського судового процесу нагадує гру в шахи», – зауважує Ю. Сахарова у своїй статті «Судовий процес у США – як шахова партія, фігури в якій не завжди переймаються встановленням істини» [10, URL]. При цьому «сторони не завжди переймаються доказуванням правди. Адаже в цивільному процесі головною ціллю юриста є не встановлення істини в справі, а відстоювання інтересів клієнта й отримання для нього позитивного результату» [ibid.]. Таким чином, мовлення адвокатів, яке містить «особливі» мовленнєві засоби, відображається в мовленнєвій поведінці адвокатів і характеризується відтінком вербальної сугестії, яка безпосередньо спрямована на колегію присяжних, на що вказує ціла когорта науковців [4, 5, 6, 8].

Метою статті є розробити на основі вступних промов адвокатів обвинувачення (далі – ВПАО) у межах сучасних американських юридичних трилерів семантико-стилістичну класифікацію вербальних маркерів сугестії на різних рівнях мови.

Поставлена мета вимагає розв'язання таких дослідницьких завдань: охарактеризувати поняття вербальної сугестії і вербальних маркерів сугестії; окреслити сугестивний потенціал ВПАО; розробити класифікацію різномірних вербальних маркерів сугестії у ВПАО.

Матеріалом дослідження є сучасні американські юридичні трилери (далі – САЮТ), написані професійними адвокатами та юристами, які на сторінках своїх романів прямо і безпосередньо відображують процес здійснення правосуддя над обвинувачуваним у судовій залі, застосовуючи низку специфічних мовних засобів та стилістичних прийомів з метою створення динамізму та напруги. Матеріал аналізу – 13 САЮТ, з яких було відібрано 13 ВПАО для виявлення різномірних вербальних маркерів сугестії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вербальна сугестія постає латентним вербальним впливом на підсвідомість, який характеризується нав'язливим характером, що важко піддається осмисленню та корекції, і який здійснюється за

допомогою *вербальних маркерів* (І. О. Гарбар) і невербальних засобів комунікації (міміка, жести тощо), що викликають певні відчуття, уявлення, емоційні стани і спонукають сугеренда до певних дій. Тобто, *вербальними маркерами сугестії* слід вважати контекстні репрезентації вербальної сугестії. Вважаємо, що всі вербальні рівні (фонетичний, морфологічний, лексико-семантичний, синтаксичний) наскрізь пронизані сугестією, що «засвідчує її наскрізний впливовий характер» [7, с. 36].

Під час судового засідання наміром адвоката є не тільки здійснити раціональний вплив на слухача, але і емоційний вид впливу, який будеться на такому, на нашу думку, психологічно-лінгвістичному явищі, як сугестія, оскільки «однією з основних інтенцій адвокатського дискурсу є привернення уваги колеги присяжних, спонукання до прийняття рішень через емоційний вплив» [3, с. 123], що є однією із принципових ознак сугестії. ВПАО є зазвичай першим «діалогом» між адвокатом та колегою присяжних, за якого присяжні формують своє перше враження не тільки про саму справу і підзахисних, але і про самого адвоката. Вже на етапі своєї вступної промови адвокат обвинувачення ставить собі за мету створити певний сугестивний фон з метою викликати у присяжних негативне ставлення до підсудного і позитивне – до себе як борця за справедливість. Тому адвокат обвинувачення використовує у своїх промовах такі вербальні маркери сугестії, які створюють яскравий емоційний відбиток у підсвідомості присяжних.

Опрацьований емпіричний матеріал засвідчив, що вербальні маркери сугестії (далі – ВМС) у ВПАО реалізовано на всіх рівнях мови: фонетичному, морфологічному, лексико-семантичному та синтаксичному, з-поміж яких лексико-семантичний рівень відіграє провідну роль у здійсненні сугестивного впливу на присяжних, а інші мовні рівні – допоміжну.

До ВМС на лексико-семантичному рівні відносимо ВМС *прямої* і *непрямої* номінації.

ВМС прямої номінації прямо називають причетних до судової справи осіб / предметів, їхні ознаки і дії. ВМС прямої номінації розподілено у три групи відповідно до частиномовної належності.

1. ВМС прямої процесуальної номінації, які позначають дію, процес або стан, допомагаючи адвокату обвинувачення назвати дію, яка була здійснена по відношенню до позивача, або спосіб життя, який міг призвести до скоєння злочину; навмисні дії обвинуваченого до / на момент / після скоєння ним злочину, і можуть виражатися в САЮТ:

→ *простими дієслівними присудками* з негативно-оцінними дієсловами у минулому часі в активному чи пасивному стані, наприклад: *And the facts will show that Jennifer Witt killed her husband for five-million dollars motive.* [21, URL]; *Mr. Tester <...> had been drugged and stabbed nearly thirty times. His penis had been sliced off and removed from the room* [23, URL];

→ *складними іменними присудками* у минулому часі, наприклад: *You have a man who attacked a woman in her home. His plan was to rape and then kill her.* [16, URL].

2. ВМС прямої субстантивної номінації безпосередньо стосуються особи, яка скоїла злочин і плану скоєння злочину цією особою, а також її емотивного стану, і виражаються:

→ *конкретними загальними іменниками*, які зазвичай негативно-марковані і позначають: (а) злочинця, наприклад: *The killer knew Mitchell Bondurant's routines <...>. That killer is Lisa Trammel* [15, URL]; (б) емоції, з якими було скоєно злочин, наприклад: *<...> it took a special kind of man to commit this crime. A man with hatred burning in his gut.* [13, URL]; (в) акт злочинця, наприклад: *The rape was a terrible deed. <...> and when I first heard of the rape I was sick at my stomach.* (TK, URL); (г) результат злочину, наприклад: *The state will prove to you <...> that Walter Elliot pulled the trigger and is responsible for the deaths of two innocent human beings.* [14, URL];

→ *іменниками-термінами* (конкретними й абстрактними), які позначають: (а) на кого було спрямовано акт насильства, наприклад: *Anyone can be a victim of a violent crime. Anyone.* [16, URL]; (б) експертну базу сторони обвинувачення, наприклад: *The evidence will corroborate that Mr Nash and his killer sailed under the Golden Gate Bridge <...> The coroner will explain that the first bullet struck Mr Nash* [20, URL];

→ *займенниками*: особовими I 'я', you 'ви', we 'ми'; присвійними my / mine 'моє', your / yours 'ваше', our / ours 'наше'; наприклад, застосовуючи займенник I 'я', адвокат створює у колеги присяжних враження особистості, яка впевнена в собі і сильна, особистості, яка в змозі довести провину підсудного. Це створює у присяжних конформність і викликає довіру до адвоката: *That young woman sitting over there committed a vicious murder, and we have the evidence to prove it. <...> I fully intend to hold up my end, and I hope that once you've heard all the evidence, you'll do the same. Thank you.* [23, URL]. Особливе місце в промові АО займають займенники we 'ми', us 'нас', our 'наш / наше', адже вони характеризуються «лінгвопсихологічним скороченням дистанції» [11, URL] між колегою присяжних та адвокатом, створюють відчуття взаємозв'язку та співпраці, тому їх слід вважати «мовленнєвими фаворитами» [ibid.] вступної промови АО, наприклад: *It was a long day for all of us, and I'm sure we'll have more in the days to come, but <...> your presence on this jury is one of the most important duties that can be undertaken by citizens in our society* [20, URL].

→ *абстрактними загальними іменниками*, тобто словами з узагальненим значенням, яке може бути: (а) негативним, у разі опису духовного стану підсудного, його почуттів, у разі демонстрації усіх його недоліків, наприклад: *Ladies and gentleman of the jury, we are here today because of unchecked greed and anger* [14, URL]; (б) позитивним, яке створює у думках присяжних образ АО, який невинно шукає істину і бореться за справедливість, наприклад: *It is the truth we are after, nothing but the truth. Find the truth and justice will win.* [17, URL];

3. ВМС прямої ознакової номінації в промовах АО стосуються емоційно-оцінної характеристики вчинку підсудного і його особистості зокрема, і виражаються:

→ *експресивно-оцінними прикметниками* з (а) негативною конотацією, які негативно оцінюють вчинок підсудного або його особистість з метою вселити категоричне ставлення до підсудного і викликати осуд його дій, наприклад: *The evidence has to prove that Jennifer Witt has done these terrible deeds.* [21, URL]; *These are common expressions we use when we hear about a horrendous crime like the one in question.* [24, URL], або (б) позитивною конотацією, покликани підкреслити позитивні характеристики позивача, зокрема роль, яку він займає / займав у суспільстві, його соціальний статус. Це, з одного боку, формує у колеги присяжних позитивні думки про позивача, з іншого – відчай від втрати такого члена суспільства і викликає осуд та негативні думки про підсудного, наприклад: *A hard worker, devout Catholic, member of the church softball team, veteran. <...> A grandfather.* [19, URL];

→ *експресивно-оцінними прислівниками* із негативною конотацією, наприклад: *But, of course, there is an even larger*

issue here, <...> a nature so devoid of mercy and feeling that she could and did cold-bloodedly plan and execute the murder [21, URL];

→ **експресивно-оцінними дісприкетниками теперішнього і минулого часу**, що акцентують увагу колегії присяжних на: (а) характеристиках жертви, які зможуть витягти в них співчуття, зокрема: *Tommy Vuong was a living, breathing human being, with as much right to live his life as any one of you sitting in this jury box.* [13, URL], (б) підсудному, який постає в очах колегії присяжних, як жорстока і холоднокрровна людина, яку слід покарати, наприклад: *Could it be that there is no psychosis here at all but just a calculating serial killer who believes that all rapists and their lawyers should be punished* [24, URL].

Отже, ВМС прямої номінації, які адвокати обвинувачення навмисно вживають у своїх вступних промовах, застосовуються з метою створити позитивний сугестивний фон по відношенню до себе і свого клієнта, а негативний – по відношенню до адвоката захисту і підсудного. Такі позитивні та негативні емоційні стани глибоко укорінюються у підсвідомості присяжних і важко піддаються корекції, що слід враховувати опонентам АО.

ВМС непрямої номінації є засобами вторинної / додаткової номінації, що називають денотат, який уже має назву. До них відносимо:

→ **евфемізми**, які покликані маскувати справжню істинність повідомлення, адже адвокат обвинувачення не завжди захищає правопорядних громадян. У межах юридичних трилерів евфемізми виражаються: (а) контекстуальними синонімами: у своїй промові АО називає вбитого *Mr. Tester*, навмисно уникаючи називати його *reverend* ‘преподобний, священник’, що у даному випадку викликало б обурення зі сторони колегії присяжних стосовно вчинків священника: *Mr. Tester visited a club where the defendant worked on that same evening. The defendant flirted with Mr. Tester, she served him many drinks, and at approximately eleven thirty p.m., Mr. Tester withdrew two hundred dollars from an ATM in the club lobby. The defendant left the establishment shortly after Mr. Tester left.* [23, URL]; (б) генералізацією значення, де у наступному прикладі АО навмисно не називає місце, куди прийшов священник у ніч свого убивства, – *strip club* ‘стриптиз клуб’, натомість АО використовує нейтральну лексику: *establishment* (генералізація) та *club* (перенесення з роду на вид), щоб не викликати у присяжних осуд стосовно дій священника;

→ **парафрази**, які використовуються адвокатом з метою підвищити статус свого клієнта в очах колегії присяжних, наприклад: *Minton told the jurors. “The bottom line is she was selling sex to the men she invited to her home. <...>” It was pretty clear to me that Minton didn’t even want to use the word prostitution or prostitute for fear it would hurt his case.* [16, URL];

→ **метафори**, які в САЮТ викликають у колегії присяжних (а) негативні емоції, власне, до адвоката захисту, коли його порівнюють із фокусником, магом, циркачем, зокрема: *Don’t let yourselves be taken in by her attorney’s tricks or the smoke and mirrors that will be placed before you during the course of this trial* [23, URL]; (б) негативні емоції, власне, до підсудного, а саме: *“What this case is about is a predator,” he told them. “Louis Ross Roulet is a man who on the night of March sixth was stalking prey.”* [16, URL].

Отже, ВМС непрямої номінації, які адвокати обвинувачення застосовують у своїх вступних промовах, породжують у думках присяжних негативні образи і асоціації із підсудним і адвокатом захисту, а позитивні – із позивачем.

ВМС на морфологічному рівні є допоміжними при здійсненні адвокатами обвинувачення сугестивного впливу на колегії присяжних. До них відносимо:

→ **дієслівну категорію модальності**, зокрема епістемічну модальність, яка у ВПАО представлена: (а) вставними конструкціями, наприклад: *Actually, in my humble opinion, anything over a million dollars would be considered unusual and unreasonable, given the brief nature of their relationship.* [18, URL]; (б) модальними словами, наприклад: *Perhaps the defence would say it was accidental, that it shouldn’t count.* [17, URL];

→ **дієслівну категорію способу**, зокрема, **умовного**, де умовні речення допомагають адвокату нав’язати присяжним своє мислення і хід думок, наприклад: *If he wanted to do something nice for his housekeeper, he could’ve given her a million bucks. That’s a pretty generous gift.* [18, URL].

Серед ВМС на синтаксичному рівні найчастотнішими у ВПАО є:

→ **повтори**, які є ефективним засобом впливу на свідомість [2, с. 19–21], найчастотнішими з яких у ВПАО є: (а) анафоричні, наприклад: *The evidence will not show a confession, an eyewitness. The evidence instead will consist almost entirely of the conjecture of various experts about what might have happened.* [25, URL]; (б) епіфоричні, наприклад: *I am going to tell you a story, ladies and gentlemen. It is a true story.* [22, URL]; (в) дистантні, наприклад: *Circumstantial evidence can be sufficient to satisfy the burden of proof. Judge Chomorro mentioned this to you yesterday, and it is a crucial point here. Circumstantial evidence is still evidence <...>* [20, URL];

→ **риторичні питання**, які допомагають АО залучити присяжних у свою розмову, роздуми, скеровують їхнє мислення у бажаному для АО напрямку, зокрема: *Does an insane person who doesn’t know that she’s done something wrong dispose of the clothes she was wearing and hide things in her neighbor’s trash?* [24, URL].

Серед ВМС на фонетичному рівні найчастотнішими у ВПАО є **ритм**, який у САЮТ виступає найефективнішим засобом успіху сугестії [1, с. 4, с. 9]. У ВПАО ритм утворюється, завдяки (а) переліку простих речень, наприклад: *Don’t be led astray. Watch closely. Listen closely. Make sure that whatever is said here today is backed during the trial with evidence. Real evidence.* [15, URL]; (б) повторам різних типів (див. про ВМС на синтаксичному рівні).

Висновки. Розроблення семантико-стилістичної класифікації вербальних маркерів сугестії на різних рівнях мови у ВПАО дозволяє говорити про те, що у межах САЮТ, які є правдивим відображенням справжнього американського судового засідання, адвокати обвинувачення цілеспрямовано застосовують цілу низку різнорівневих вербальних маркерів сугестії (лексико-семантичних, морфологічних, синтаксичних, фонетичних), конвергенція яких в промовах адвокатів дозволяє здійснити максимальний сугестивний вплив на присяжних – вселити необхідний хід думок і суджень, а також вплинути на формування присяжними бажаного для адвоката обвинувачення вироку.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у виявленні сугестивного потенціалу і розробленні семантико-стилістичної класифікації вербальних маркерів сугестії у заклучних промовах адвокатів обвинувачення.

Література:

1. Болтаева С. В. Ритмическая организация суггестивного текста : автореф. дис. на получение уч. степени канд. филол. наук : 10.02.01 «Русский язык». УГУ имени А. М. Горького. Екатеринбург, 2003. 24 с.
2. Германов В. Г. Вплив ЗМІ на підсвідомість : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08. Київ, 2003. 174 с.
3. Зарецкая Е. Н. Риторика. Теория и практика речевой коммуникации. Москва : Дело, 2002. 480 с.
4. Катермина В. В., Сафронова Т. С. Механизмы суггестивного воздействия в юридическом дискурсе. *Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 2 Языкознание*. 2017. Т. 16, № 3. С. 142–152.
5. Катышев П. А. Ортология судебной речи. Кемерово : Кем ГУ, 2002. С. 123–137.
6. Киклевич А. К. О суггестивной функции текста. *Фатическое поле языка (памяти профессора Л. М. Мурзина) : Межвуз. сб. науч. тр.* Пермь : Перм. гос. ун-т., 1998. С. 114–127.
7. Ковалевська Т. Ю. Сугестія у сфері лінгвістичної проблематики. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/3421/sbornik%20slav.32-38%2B.pdf?sequence=1&isAllowed>
8. Никифорова Э. Ш. Стратегии коммуникативного воздействия в аргументативно-суггестивных текстах (на примере текстов судебного дискурса английского, русского и казахского языков) : дис. на получение науч. степени канд. филол. наук : 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание». ФГБОУ ВПО ЧГУ. Челябинск, 2013. 222 с.
9. Русакова А. В. Лінгвокультурний типаж «авантюристка» в художньому втіленні : гендерний і семантико-когнітивний аспекти (на матеріалі романів Сідні Шелдона) : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови». Київський національний лінгвістичний ун-т. Київ, 2017. 320 с.
10. Сахарова Ю. Судовий процес у США – як шахова партія, фігури в якій не завжди переймаються встановленням істини в справі. URL: https://zib.com.ua/ua/sudoviy_proces_u_ssha_yak_shahova_.html.
11. Сирко І. М. Особові займенники як засоби інтимізації щоденникового тексту (на матеріалі української та англійської лінгвокультури). URL: <https://naub.oa.edu.ua/2015/%D0%BE%D1%/> (дата звернення: 03.02.2020).
12. Oxford Living Dictionary. URL: <https://en.oxford.dictionaries.com>

Список джерел ілюстративного матеріалу:

13. Bernhardt W. Perfect Justice. URL: https://royallib.com/book/Bernhardt_William/perfect_justice.html
14. Connelly M. The Brass Verdict. URL: https://royallib.com/book/Connelly_Michael/The_Brass_Verdict.html
15. Connelly M. The Fifth Witness. URL: https://royallib.com/book/Connelly_Michael/The_Fifth_Witness.html
16. Connelly M. The Lincoln Lawyer. URL: https://royallib.com/book/Connelly_Michael/The_Lincoln_Lawyer.html
17. Grisham J. A Time to Kill. URL: https://royallib.com/book/Grisham_John/A_time_to_kill.html
18. Grisham J. Sycamore Row. URL: https://royallib.com/book/Grisham_John/sycamore_row.html
19. Grisham J. The Runaway Jury. URL: https://royallib.com/book/John/The_Runaway_Jury.html
20. Lescroart J. Hard Evidence. URL: https://royallib.com/book/Lescroart_John/Hard_Evidence.html
21. Lescroart J. The 13th Juror. URL: https://royallib.com/book/Lescroart_John/The_13th_Juror.html
22. Martini S. Shadow of Power. URL: https://royallib.com/book/MartiniSteve/Shadow_of_Power.html
23. Pratt S. Innocent Client. URL: https://royallib.com/book/Pratt_Scott/An_Innocent_Client.html
24. Singer R. By Reason of Insanity. URL: https://royallib.com/book/Singer_Randy/By_reason_of_insanity.html
25. Tarrow S. Presumed Innocent. URL: https://royallib.com/book/Tarrow_Scott/Presumed_innocent.html